

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.
SZERKESZTI BOROS GYÖRGY.

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára 2 korona 40 fillér (1 frt 20 kr.) Egyes szám ára: 4 fillér (12 kr.) A Dávid Ferencz Egylet rendes tagjai, 5 évi kötelezettséggel, egy évre csak 1 koronát fizetnek. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Helyzetünk és jövőnk.

Helyzetünk és jövőnk lesz a fő czim, mely alatt egy cikksorozatot fogunk közölni. Az Unitárius Közlöny dolgozó társai készséggel ígérkeztek segítségünkre.

Azt reméljük, hogy e cikkekkel az unitárius egyház, az unitárius közoktatás legfontosabb kérdéseiben olyan tájékozást fognak találni az olvasók, a milyenre minden egyháztagnak szüksége van. De olyant is, a mely az egyház közérdekének előmozdítására nélkülözhetetlen. Már megjelent:

- I. *Az unitárius igehirdetés.* Boros Györgytől.
- II. *A jelen századot uraló eszmék.* Báró Petrichevich Horváth Kálmántól.
- III. *Középiskolai oktatásunk.* Boros Sándortól.
- IV. *Vallásos nevelés.* Váry Alberttől.
- V. *Helyzetünk és jövőnk a többi protestáns felekezetekkel szemben.* Fazakas Lajostól.

*A lelkeszi hivatásról.**

Modern korunk egyik legjellemzőbb törekvése a vallás himporának minél sikeresebb letörlése önmagáról. De mert himpor nélkül a virág ma sem terem gyümölcsöt: az életet eddig megtermékenyítő vallás himpora helyett a humanizmus himporával igyekszik biztosítani a virág gyümölcsözését. — Hogy aztán a kettő egymástól miben különbözik: eldöntésre vár. Modern korunk a jobbat, a tetszetősebbet, a régít az újért szereti feláldozni és éppen ebben áll az ő modernsége. — Kevésbé tetszős vagy mondjuk — kissé kopott színe miatt megkísérlette már a kereszt. vallást is kitépni a kereszt. emberiség szívéből; de nem sikerült; ellenkezőleg kiderült, hogy a humanizmus gyökere is a kereszt. vallásban van, ez is a kereszt. vallás törzsének egy szép hajtása.

Általában az újabb kor bölcselőinek új vallás alapítására irányuló törekvése még eddig sikerre nem vezetett s meg vagyok győződve, hogy nem is fog vezetni. — A muló, tűnő sikert, dicsőséget elvitatni tőlük nem akarom: de a maradandót a jövőre nézve is kétségbevonni bátorkodom. Dicső emlékű „Brassai bácsiuk“ meggyőzően kimutatta, hogy a vallásújítás mezején babér csak azok számára teremhet, a kik az egyszer megvetett alapon — a kereszt. vallás alapján maradva, az abból kinőtt terebélyes fák száraz ágainak, törzs hajtásainak letisztogatásában buzgólkodnak. S valóban a mélyebben vizsgáló előtt teljesen bizonyos is, hogy a kereszt. vallás magában rejti a „minden idők“ vallásának alkat-elemeit. Sárba dobott gyémánt az, mely tisztítást, csiszolást vár és érdemel. -- De modern bölcsőink dicsőségesebbnek tartották a vallást illetőleg is az alchimista szerepet s csak most kezdenek tudatára ébredni annak, hogy az új vallás aranyát feltalálniok nem sikerül s eddig elért eredményeikre még azzal az öntudattal sem tekinthetnek vissza, mint az aranyat vegyi uton előállítani törekvő alchimisták, kik legalább néhány hasznos festéssel a világot megajándékozták. — És e szomorú tapasztalat meglehetősen

* Felolvastatott a Dávid F. Egyletnek, Nyomáton 1899 jun. 26-án tartott fiók-
köri ülésén.

idegessé tette korunk gondolkozóit. — Bizonyos idegenkedést, — hogy ne mondjuk — ellenszenvet tanúsítanak a kereszt. vallás iránt s helyette jobbat feltalálniok nem sikerülvén: a „tolerari posse“ pápai bölcsességü álláspontra helyezkedtek. Ha a multban használt: a jövőben sem árthat — így gondolkoznak. De már a kereszt. vallást — legterjedtebb, legtökéletesebb és legmysticusabb árnyalatából ítélvén meg — a mai felvilágosult kor szellemével incompatibilisnek tartani; iránta hideg közönyt, lenéző gögőt tanusítani: ugyancsak a modernség kritériumai közé tartozik. S minthogy a korszellemet kiválóbb gondolkozói teremtik, meg vagyok győződve, hogy a kereszt. vallást támadó tudós köröknek nem kis érdeme van abban, hogy a vallástalanság oly széles körben elterjedt s ma is mint győzedelmes hódító jár körül, keresvén, mint az Apokalüpszis ordító oroszlánja, a kit elnyeljen.

Nem tartozom, azok közé, kik a mai kort, a pessimizmus pápa-szemén tekintve, a multnál sokkal rosszabbnak szeretik feltüntetni; de hogy mélyebb és igazabb vallásos hittel és meggyőződéssel a haladásnak még magasabb fokára juthattunk volna el, mint a hol most állunk; hogy a hitbéli gyöngeség és erkölcsi ingatagság nem vinne véghez oly nagy pusztítást főleg az ifjabb nemzedék soraiban, hogy az általános elégedetlenség, mint a tulesigázott vágyak szüleménye, nem képezne oly legyőzhetetlennek látszó akadályt az általános jólét és boldogság terjedésénél; arról én is meg vagyok győződve. De még kevésbé tarthatok azokkal, kik a tudományos fejlettség és humanizmus ezen illusztris korszakában a vallásra és képviselőire alkalmazhatónak vélik Schiller szavait: »*A mór megtette kötelességét; a mór mehet.*« Az a vallás, melynek zászlóján e jelszó áll: „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok,“ még a mai korban is nagyon távol áll a saját kérelmére való tisztességes penzióba bocsátástól, sőt hivatása mind magasztosabb alakot ölt. Az a papság, melyet a kereszt. vallás lelke lekesit, még nem tette meg kötelességét, sőt a tevékenységnek újabb és szélesebb mezeje tárul fel előtte. Ha a multban nem egyszer életét kellett feláldozni: ma minden idejét, szellemének összes erejét, lelkesültségének teljes mérté-

két kell hivatásának szentelnie. Ha a multban nem rettent vizsgálja a máglyától; ma még kevésbé szabad megijedni a világ közönyétől és félreismerésétől. Ha a multban ügyének igazságában vetett hite éltette és lelkesítette: ma még mélyebben kell a mennyei forrásba belemerítenie, mert a közöny és nevetségeség gyilkolóbb fegyver ellenségeink kezében, mint a máglya, börtön és bitó lehetett.

Szóval: a lelkeszi hivatás sikeres betöltése ma annyival is nehezebb, mert a papságon is észrevehető már a korszellem hatása. Kevesen tudnak magasztos hivatásukért úgy lelkesülni, a mint megérdemelné Legtöbben megelégszünk azzal, ha el nem mulasztható kötelességeinket úgy a hogy teljesítjük. Az eszményekért való lelkesedés — sokunkban — nem Vesztaláng, hanem csak bolygó tűz. Még minket is megszáll olykor-olykor a kételkedés létjogosultságunk felől s hivatásunknak inkább csak a terheit, töviseit látjuk és panaszoljuk. A lelkeszi pálya annyira elvesztette vonzerejét, hogy még az államsegély törvényesítése után sem igyekeznek ifjaink e hasonlíthatlanul magasztos pályára nagyobb számban lépni. Ily körülmények között a lelkeszi hivatásról elmélkedni s annak gyönyörű mezőit, „hol szebb a rózsa, tisztább a patak, zengőbbek a dalok“ — feltárni: éppen nem felesleges dolog. Lássuk tehát a lelkeszi hivatásnak először is a világ szerint legkopárabb mezejét: *a theológiát*.

1. A theologia ellen elkövetett felségsértések között részemről legártatlanabbnak a tudósoknak azt a gyakran hallható kicsinyelő állítását tartom, mely szerint: „a theologia nem tudomány“ vagy még kicsinylőbben „nem is tudomány.“ S bár vannak, kiknek nehezen esik a theológiának ezen degradálása, tudomány uniformisából kivetköztetése: engem legkevésbé sem bánt s eszem ágában sincs e miatt kétségbe esni, mert ha a theologia nem is oly exact kézzelfogható tudomány, mint a mathésis, phisika, természetrajz stb, de már olyan *ésszszelfogható* még is van — még az orthodox theologia is — mint a philosophia, physiologia, psychologia s a többi „ia-fia“, melyek a tudomány névre hallgatnak, igényt tartanak, de a melyekben semmivel sincs több exact-tartalom, mint a theológiában, s melyben éppen olyan nagy szerepe van a hitnek és hypothésisnek, mint a theológiában s a halottjuk és

élőhalottjuk sem kevesebb, mint a theológiáé. Sőt ha egészen törlik is a theológiát a tudományok díszes sorából: még ebből is csak az a — némelyek szerint — dehonesztáló körülmény származhatik, hogy a názárethi Jézus és utódai: a papok nem tudósok; de nem jelenti és jelentheti egyszersmind a theológiák és bajnokaik halálos ítéletét. De már ennél némileg veszedelmesebb a theologia ellen gyakran felhozott másik vád, mely nem csak tudomány voltát, de egyenesen szükségességét, a mai korszellem keretébe beilleszthetőségét vonja kétségbe, mert ez már meg is teremtette a papságnak legtöbb bajt okozó keserű gyümölcsöt. Mi szüksége van egy olyan felvilágosult kornak, mint a mai, theológiára s tulajdonképpen mi is hát az a theologia? Ily kérdéseket manapság gyakran hallani, melyek az avatatlanok előtt bizony nem szolgálnak a theologia tekintélyének emelésére, a vallásos bűzgóság fokozására. Pedig mindkét kérdésre sokkal könnyebb kielégítően megfelelni, mint feltevői gondolják. Theológiára a mai kornak is ép oly szüksége van, mint volt a kevésbé és legkevesbé felvilágosult koroknak — igaz, hogy más kiadásban. Mert hát mi is az a theologia? A theologia az élet legmélyebbre ható és legszélesebb körű bölcselete, az emberiségnek szellemi életszükséglete. Nincs az életnek oly kérdése, mely a theológiát ne érdekelné, s melyre feleletet adni ne igyekeznék. S bár a különböző theológiák ugyanazon kérdésekre több-kevesebb eltéréssel felelnek, éppen mint a különböző korok bölcselati rendszerei; de a gondolkozó ész legfontosabb problémáit: van-e valami célja, értelme életünknek? minő kötelességeink, rendeltetésünk, hivatásunk van? honnan jöttünk, hová megyünk? mi a halál s mi sors vár reánk azután? stb többé-kevésbé oly kielégítően és megnyugtatóan oldották meg, hogy azoknál jobb magyarázatot adni eddig a legnagyobb bölcselőknek sem sikerült s a theologigiai alapot kirugva maguk alól: bizony a jövőben sem fog sikerülni. De mert ezek s ezekhez hasonló más kérdések ma és mindig fogják érdekelni a gondolkozó és minden kérdésre kielégítő feleletet kereső és sürgető emberi elmét, azok megfejtésével azt a theológiát, mely a multban számbavehető eredményt ért el, mellőzni ma és ezután sem lehet. A theologia az emberiség szel-

lemi életszükségletét képezi és ezen állításomat még a mai theologia-ellenes korban is igazolva látom. Teljesen igaza van Porternek, midőn lényegileg ezeket mondja: „Korunk physikusa, evolutionistája és agnostikusa a szellemet és anyagot, a kötelességet és vétket, az universum eredetét, titkait, czélját a jelen és jövő életet állítva és tagadva vizsgáló theologusok“ — a miből az tűnik ki, hogy a theológiát lenéző tudósoknak nem csak egy kis határ-villongást, hanem sarlójuknak a theologia búzájába akasztását is méltán szemükre lehetne lobbantani; hogy csak restellik bevallani, hogy ők is theologiai kérdésekkel előszeretettel foglalkozván, a theologia szükségessége mellett tesznek akarattuk ellenére is bizonytságot. Kétségtelen az, hogy nem volt soha idő, melyben több theologiai gondolkozó lett volna a világon, mint ma. Az embernek ma ép úgy kell lenni theologiájának, vallásának, mint bármikor, hogy egy czéltalan élet után ne haljon meg kétségbeesetten, reménytelenül, tört szívvvel. S már ebből is látszik, hogy korunknak elég fontos oka van arra, hogy megtűrje a theológiát, mert nem nélkülözheti, szellemi szükségletét képezi. Hogy azonban csak megtűrje; de kellő tiszteletet és fontosságot iránta és neki nem tanusít és tulajdonít: ez már nem egészen a korszellem, hanem a theologia hibája is.

A theologia nagy problémáinak Augusztinus, Anselm és Cálvin által a kereszténységre erőszakolt megfejtései a mai kor kritikáját nem állják ki. Minek kell azok helyét elfoglalni? Mi akadályozhatja meg a vallásos hit általános összerogyását? Ezek azok a kérdések, melyekre korunk a feleletet mindinkább sürgeti. És egy szabadelvű kereszt. lelkész működésének itt tárul fel egyik legszebb mezeje. Előtte, ha korunk gondolkozóinak esze-járását, lelke szárnyalását beható vizsgálat alá veszi, okvetlenül feltűnik annak a vallásos philosophiának vagy theologiának derengő hajnala, mely a jelen közönye miatt az egész égboltot minél nehezebben tudja bevilágítani — neki annál szentebb kötelessége annak hirnöke, lelkesült hirdetője lenni, mert tapasztalatai arról győzik meg, hogy az a mai kor igényeinek és a jövőjéinek is megfelel. Ez a theologia azt kívánja tőle, hogy hirdessen *észszerűt ott, ahol a régi észszerűtlen; erkölcsileg*

tisztát és magasztost, hol a régi gyakran *erkölcsileg értéktelen*; *világost és a tudománnyal összhangzót*, hol a régi *homályos és érthetetlen*; *szellemit*, hol a régi gyakran *durván anyagiás, szilárd alapokon állót*, hol a régi *ingadozó és mélyet*, mint a dolgok természetete; azt kívánja, hogy az Istenség fogalmát a pogány philosophia ködéből kitisztítva, mind nemesebbé és észszerűbbé. tiszteletét tisztábbá és emelkedettebbé tegye, mint volt valaha. — Szélesítse és nemesítse a halhatatlanság reményét. Tartsa meg a bibliát, illetve, a mi abban jó, sőt más hasznos könyveket se féljen elfogadni vallásos használatra. Tartsa meg a Krisztust, de nem mint az Isten és ember képtelen kombinációját, hanem mint az emberi tökély legfenségesebb ideálját, mint az embereknek a szellemi dolgokban használható tanítóját és vezetőjét. Tartsa meg, nem csak, hanem emelkedjék mind mélyebb és igazabb hitre egy a mindenséget kormányzó bölcseségben, igazságban és szeretetben, mely az emberiséget folyton vezérli fölebb fölebb.

Ezek főbb vonásai annak a theológiának, melynek — fájdalom — még csak hajnalhasadását jelezhetni a kereszténység nagy egyetemére nézve, de a mely felé a művelt világ vágyai már mind buzgóbban szállanak. — Ennek a theológiának kell, hogy hírnöke legyen a szabadelvű kereszt lelkész s minthogy ebben könnyen a „*magunkéra*“ ismerhetünk: — *az unitárius lelkész*. Miénk a gondviselészerű megbízatus, hogy korunk sötétsége, zürzavara, felfordultsága és kétségbeesése között rámutassunk az alapokra, melyeken a legszebb és legmagasabb emberi remények felépíthetők, hogy a theologia és tudomány között összhangot, békességet eszközöljünk, hogy az emberekben mélyebb és igazabb hitet ébreszszünk. Lehet-e ennél szebb, dicsőbb feladat! De a lelkészre a theologiai munkássággal kapcsolatban nem kevésbé fontos *ethikai* vagy erkölcsi munkásság is vár, melylyel a lelkészi hivatás második szép mezejére jutottunk.

2. A lelkésznek valóságos kapitánynak kell tekintenie magát a világ erkölcsi üdvözítésének nagy hadseregében. Prédikálásának állandó célja kell, hogy legyen: tanítani az ethikai igazságot először saját gyülekezetének s azután és azontul

mindeneknek; s azokat, mint Istennek meg annyi katonáit maga köré vonzani, toborzani, egy élethosszig tartó elszánt gyakorlati hadjáratra a társadalomban mutatkozó hamisságok és gonoszságok ellen. Mert — fájdalom — oly világban élünk, hol egymás iránti tiszteletlenséggel találkozunk minden oldalon; hol egyéni tisztátalanság néz ki férfiak és nők szeméből, kikkel az élet utain találkozunk; hol a politikai élet hullámai gyakran rohadt és szennyes anyagokkal telvék; hol a telhetetlenség s még inkább az iszákosság az ifju emberek ezreit pusztítja; hol önzés és kapzsiság üt fülsüketítő lármát; hol még mindig osztálykülönbségek, kásztok léteznek; hol hamis tanok, áleszmények tartják büvkörükben az emberek nagy részét, melyek részint durván anyagiak és önzők, részint frivolak és alacsonyak, mihezképest nem csak az egyéni élet van megromolva, hanem az alapok is, melyeken a haza, állam, társadalom és műveltség is nyugosznak, fenyegetve vannak. Önként jön tehát a kérdés: mi a teendő? Mindenek előtt vissza kell térni a valláshoz, mert én hiszem, hogy a legbölcsebb férfiak és nők mind inkább érzik, hogy itt van a mi legmagasabb reményünk. De még ez sem elég. — A vallástól némileg eltérőleg még több út-mód nyílik, melyek közvetve vagy közvetlenül az erkölcsök javítására és nemesítésére vezetnek. Ezek a körülmények és életviszonyok szerint különbözök ugyan, de nincs olyan hely, hol egyik-másik sikerrel alkalmazható ne lenne. Falusi viszonyaink között kétségbevonhatatlanul nagy fontosságot kell e tekintetben tulajdonítanunk az úgynevezett *nyári* vagy *vasárnapi* tanításnak; de ki az, a ki ne érezné, hogy azok a mai rendszertelen ide-oda kapkodásukkal kevés érdekeltséget tudnak maguk iránt ébreszteni s még kevesebb eredményt felmutatni? s ki az, a ki ne várná a Messiást egy útmutató-vezérkönyv alakjában, mely irányt és anyagot adna egyfelől, kedvet és lelkesedést öntene másfelől a papságba is a siker reménye által? De addig is „*kinek mint adák Istenek*“ e tekintetben is meg kell tenni, a mi tőle kitelik, mert a tapasztalat azt bizonyítja, hogy a kik nem elégszenek meg a tétlen várakozással, hanem belátásuk szerint híven munkálkodnak, legalább az érdeklődést már is biztosították maguknak, melynek következményekép a siker sem fog elmaradni.

De a nyári tanításokon kívül, melyek a körülményekhez képest csupán rövid intelmekre és buzdításokra szorítkoznak s azok is csak egy bizonyos koruaknak szólanak — még sok a teendő és tehető.

Ilyenek: a kiseddóvodák felállításának sürgetése mindenütt, a hol még nincsenek felállítva, mert ez üdvös intézményt a gyermekeknek nem csak testi, hanem lelki érdeke is kívánja, hol a gyenge lélek helyesebb irányú fejlődésnek indul, mint magárahagyottságban; a nevelés s főleg a vallás-erkölcsi nevelés szigorúbb ellenőrzése iskoláinkban, mely utóbbi — szerintem is — a papságra volna átruházandó egyfelől a tanítókon könnyebbítés céljából, de másfelől azért, mert a papok erre hivatottabbak, sőt a papi állás és tekintély e tárgy fontosságát és tekintélyét is nevelné a gyermekek előtt, de még a külön választás is mintegy a többi tantárgy fölé emelné; Dávid F., vagy olvasó és önképző egyletek alakítása minden ekklésiában a pap, vagy ha van: más alkalmas egyén elnöklete alatt, de minden esetre pap közreműködésével — mintegy versenytársaúl a korcsmáknak — hol a tagok nemes szórakozásban, lelki épülésben, ismeretbővülésben részesüljenek; hol a papnak bő alkalma nyílik vagy önkészített vagy más szerzőktől vett népszerű felolvasásokat tartani egészségügyi, nevelési, társadalmi, tudományos, gazdasági, politikai s mindazon kérdésekről, melyek iránt érdeklődést tapasztal; alkalma nyílik a babonákat kellő értékre szállítani, a népben az olvasási s főleg az ifjakban az önművelési kedvet, ambíciót felébreszteni.

Szóval minden ekklésiában egy szellemi központ teremendő, hol a nép szellemi élete megnyilatkozzék, vágyai kielégítést találjanak, az egyesületi szellem felébredjen és a közvélemény kialakuljon. Az ily szellemi központok mig egyfelől sikerrel versenyezhetnek a korcsmákkal és az unalom bűnreccsábító alkalmával, másfelől alkalmat adnak üdvös eszmék megpendítésére és megvalósítására. Az itt megpendített eszmék inkább felkaroltatnak, mint a kathedráról elhangzottak, mert itt a nép is hozzászólhat, magáévá teheti vagy ellenezheti, mig a kathedrai eszméket csak hallgatni és elfogadni kénytelen a pap erélyességének vagy önkényességnek mértéke szerint, de

nehezebben megy át vérükbe, lelkükbe, mintha a dicsőségből ők is vindikálhatnak maguknak valamit. Itt meglehetősen találni a módot nép-könyvtárak felállítására, hogy legyen, a honnan az olvasási kedv táplálkozzék s kielégítést nyerjen; a mostani erkölcsstelen s gyakran véres mulatságok helyett jótékony czélú tisztességes mulatságok rendezésére; itt lehet — sőt kell is — a nők számára szellemi élvezetről gondoskodni olyformán, hogy a téli hónapokban minden héten egy szavaló és felolvasó estélyt rendez, melyen nők is résztvehetnek, sőt még a tonókba is küldhet értelmesebb tagjai közül felolvasókat, kik a pletyka és rágalom helyett érdekes és hasznos dolgokkal mulattassák a mi Párkáinkat. Szóval egy ily szellemi központ erkölcsi haszna kibeszélhetetlen.

A népnek, mikor a testi munka szünetel, lelki munkát, hasznos szórakozást kell nyújtani, mert az unalom öl és bűnre csábít; sőt anyagot, tárgyat kell adni a beszédnek, a társalgásnak is, mert ennek hiánya miatt lettek a falusi házi szentélyek a pletyka és rágalom melegágyaivá

Ezeket értem én a lelkész ethikai vagy erkölcsi munkáságán, melynek üdvös hatása és eredménye elvitázhatatlan.

3. A lelkészi hivatás 3-ik mezeje: *philantropiai*. — Napjainkban a kereszténység humánus szelleme ujjászületett. — Az ember-és felebaráti szeretetnek oly termékeny korszaka, mint a miénk, soha sem volt, mert az első keresztények kommuniz-musa, kiknek minden javuk közös vala, csak pillanatnyi felhevülésnek bizonyult, sőt szószerinti megvalósítása ma sem kívánatos. — A ker. vallás igazi humanus szellemét helyesebben fogta fel a mai ker. társadalom, mely lélek-emelő képet tár elénk nagyszámu humánus intézményeiben, melyenek: a lelencz-, árvaházak és- iskolák, siket-néma- és javító-intézetek, kórházak, tébolydák, dolgozóházak s a különféle jótékony társulatok és egyesületek. — Valóban meghatja az embert, midőn látja, mi minden történt és történik gyermekek és felnőttek, szegények, szerencsétlenek, szenvedők, betegek, sőt némely országokban még az okatlan állatok érdekében is. — Az Isten országa eljövételének ennél biztatóbb jelét — nem gondolom — hol és miben fedezhetnök fel?

És mégis a munkának mondhatni kezdetén vagyunk. — Ami történt: csak annyi, mint egy csepp a vederben! . . . Még annyi a szenvedés, szükség és nyomor körülünk, hogy nézni is — rémítő. — Milliók vannak csak a mi országunkban is hajlék, táplálék, ruházat, ápolás vagy orvosság nélkül betegségükben. — Nagyobb városainkban a férfiaknak és nőknek ezernyi ezrei vannak a bűn vagy az inség alternatívája elé állítva. Városokon és falukon az emberek száz ezrei folytatnak a szegénységgel tragikusabb harczot azon összetűzéseknél, hol kardok csörögnek, ágyuk dörögnek. — A gyermekek milliói nőnek fel gondos testi, értelmi, erkölcsi és vallásos nevelés nélkül. Sok még a segélyért hiába esdeklő az arra igazán méltók között is; de nem kevesebb a süket fülű, bezárt keblű a bőségben duskálók között is. E süket füleket megnyitni és e szívek bezárt ajtait kitérni: kinek lehetne inkább módjában, hatalmában és kötelességében, mint a hivatása magaslatán álló lelkésznek? A virág bimbó is a napsugár unszolására tárja ki kelyhét. Ily unszolást várnak az emberek közül is sokan s főleg azok, kik szeretik, hogy a balkéz is tudja, a mit a jobb cselekszik, kik tanúkra lesnek, mikor filléreiket a nemes áldozatok perse-lyébe vetik s ott is jól megzörgetik. A napsugárt, mely életet, melegít, éget és világít, kell a lelkésznek az emberi társadalomban képviselnie. Életet lehelni a kihűltnek látszó szívekbe, feleleveníteni a benne szunnyadó nemes érzelmeket, leolvasztani az önzés és közöny jégtakaróját s utat nyitni a rokonszenv és szeretet ki- és szétáradó hullámainak! De világítania is kell e tekintetben is. Midőn hallja a panaszt és ellenvetést: „nekem sincs“, „nekem is van hová tegyem“ — nem mutathat-e rá a lelkész a hiúság, a fényűzés és mértékletlenség oltáira, melyeknek valamelyikén, sőt mindenikén is, bizony kevés ember akad a mai világban, ki mód felett ne áldozna. A lelkésznek, — mint mestere — az Úr Jézus, körüljárván, mindennel jót kell cselekednie. Igaz, hogy szegények vagyunk, de Jézusnál egyikünk se szegényebb. Az ő gazdagságával mindnyájan birhatunk. Szívben kell gazdagoknak lennünk! A jó alkalmak megragadásában buzgólkodnunk! Ugy-e, mint sok más tekintetben példányképeink lehetnek angol kartársaink, kik minden

alkalmat felhasználnak arra, hogy hiveiket jótettek gyakorlására, adakozásra szólítsák

A kereszténység humánus szelleme elevenebben nem is lüktet sehol se, mint Angliában és Ámerikában. Ez pedig az angol papság idôt és enyészetet túlélô dicsôsége s a mai kor fényes czáfolata, mely a lelkeszi hivatás méltánylásában meglehetősen fukarkodik. Nekünk is — mint angol kartársainknak — hiveink, ismerőink, jó embereink szívének üterén kell folyton tartani kezeinket s a jó alkalmakra lesben szemeinket. Habár korlátolt életviszonyaink között — csak kevés, de nekünk is van aratni való gabonánk. — Hiveink lelkét odaemelni, gondolkozás-módját odacsiszolni és nemesíteni, hogy úgy örömeikben, mint szomorúságaikban a jóltevésben keressék a megszentelést és vigasztalást; hogy a mikor valamelyik közülök kedves halottját eltemeti, fiát, leányát confirmáltatja, megházasítja vagy férjhez adja, mikor valamely vállalkozásuk jól sikerül vagy Isten évi munkálkodásukat bő áldással jutalmazza, mind-ezen eseményeket valamely maradandó, a közügy oltárára tett bármily csekély áldozattal — hiszen a szegény asszony két fillérje is milyen nagy becsű volt Jézus előtt! — megörökítsék: — ez az, a mit mi is megtehetünk s meg is kell tennünk. Mily erkölcsi és anyagi haszon származnék csak abból is, ha az annyira szégyenletes és az alkalom komolyságával, sőt szomorúságával annyira incompatibilis halotti dáridókat, torokat jótékony czélra tett áldozatokkal lehetne felcserélni és így kiirtani, a mi tekintetben mulasztás terheli a papságot és nem is hiszem, hogy ez lehetetlenség volna

4. De átmegek a lelkeszi hivatás 4-ik és ezúttal utolsó mezejére. *A személyes viszony* vagyis a *lelkész és hívei között lévő érintkezés, összeköttetés* ez a mező.

Ezt talán még nehezebb leírni, bejární, mint a többit. Valóban, ha ki kellene jelölni egy irányt, melyben a lelkész a legjobb, legáldásosabb szolgálatot tehet az emberiség lelki ügyének, azt kell mondanunk, hogy éppen ez az. A lelkész nem csak nyilvános tanító vagy felolvasó, kinek tiszte, hogy beszéljen a népnek a kathedráról vagy az asztal mellől. Az ő helye a nép között van.

Ő szolga, a kinek munkája is mindig szolgálat — a szív, lélek, a benső élet dolgaiban való szolgálat. Ő pásztor, kinek vezetni és szeretni kell nyáját szóval és tettel. A közte és gyülekezete között levő viszonynál szorosabb és áldásosabb nem is képzelhető. A társadalomnak nincs oly osztálya, melynek kebeléből, bizalmából ő ki volna zárva. Szegények és gazdagok, tudósok és tudatlanok, jók és rosszak mind az övéi, mind az ő nyájához tartoznak. Neki kötelessége és kiváltsága barátja lenni mindenkinek és segítője a szív és lélek mély dolgaiban, melyekben mindenkinek szüksége van segítségre, a gazdagoknak gyakran még inkább, mint a szegényeknek, a világ szerint bölcseknek, mint a tudatlanoknak. Sem a barátság, sem semmiféle rokonszenvenek nincsenek olyan erős kötelékei, mint azoknak, melyek a lelkészt híveivel összekötik. És ha a lelkész az, a kinek lennie kell: akkor azok a kötelékek még mind nemesebbé és erősebbé lesznek. Egy közös hon katonái tudják csak, hogy mily mély és erős az a barátság, mely a hadseregben az elszántság, önfeláldozás, a közös veszély óráiban kötöttetett s hogy a közös ügyért közösen kiállott szenvedések mennyire megszentelték azt. Ehez hasonlít sok tekintetben az a barátság, mely egy valódi lelkész és hívei között létezik, mely a legszentebb befolyás következtében jön létre, melyet a közös célért kiállott küzdelem, szenvedés szentesít s mely a lélek legfinomabb szálaival van átszöve. S valóban nem túlzott állítás az sem, hogy a világon senkinek sincs módjában oly közeli, benső és gyöngéd viszonyba lépni az emberekkel mód, rang és osztály különbség nélkül, mint éppen a lelkésznek. Csak egy van, a kit hozzá hasonlíthatunk — a házi orvos. De egy kevés megfontolás után azonnal kitűnik, hogy a legbizalmasabb házi orvos befolyása is feltűnően alsóbb rendű. Az orvos befolyása anyagi, testi, a lelkészé szellemi, erkölcsi természetű. Az orvos tiszte a testi egészség ápolása — valóban szép! — de a lelkészé a lelki, erkölcsi épség és egészség előmozdítása, a mi kétségkívül még szebb és fontosabb. Aztán a lelkész hatása, befolyása soha sem szűnik meg, mint az orvosé a betegség idejének lejártával. Az rendes, az állandó; elkezdődik a korai gyermekséggel, kiterjed a derült és borult napokra, az

egészség és betegség idejére egyaránt s csak a hallállal végződik, az élet tartalma alatt pedig a jellem-képzésben és az erkölcsi tisztaság megőrzésében nyer legszebb kifejezést. Sőt az orvos azon a ponton, a midőn már többet nem tehet — a kétségbeesés között elfordul a betegtől; de a lelkész az ő menyei, isteni szolgálatát még nem végzi be. hanem most válik az igazi becsessé és megbecsülhetetlenné az Istenben való hit, bizalom és megnyugvás ápolása, — a hit menyei fényének fellobbantása által, a mely megvilágosítja az utat mind a két fél előtt — az előtt, a ki megy az ő ismeretlen útjára és azok előtt is, a kik itt maradnak köny hullatások között. Ily nemes, magasztos és üdvös a lelkész hivatása. Ő pásztor, barátja, segítője lelki szükségükben és rokona az Úrban az embereknek. Ő egy égi szövétnek e földön, mely a hit és remény csillagát, valahányszor kialváshoz közelít, újra, meg újra meggyújtja; vezére, irányadója a gondolatnak, a magasabb szellemi életnek, őre az erkölcsiségnek, ki az eltévedteket vissza vezérli a menyei Atyához, kitől van az öröm, szeretet, békeség és boldogság. Valóban a lelkészi hivatásnak ez a mezeje is gondosabb megmivelést érdemelne, mint milyenben általában eddig részesült.

Nem állítom, hogy a lelkészi hivatás minden mezejét bejártam s ezekben feltártam volna, mert ha a hazafias működés külön tárgyalását az elmondottak némileg feleslegessé is tehetik, de az administratív teendőkről még lehetett és kellett is volna külön szólanom. De jobbnak láttam a lelkésznek ezt az oldalát talán egy más alkalomra hagyni, a mikor erről is fogok szólani.

Vadad, 1899. június 24-én.

Szász András.
unitárius lelkész.

Az ifjusági szini előadásokról.

Ha a N. t. Szerkesztő Úr az Unitár. Közönyben lesz szíves tért engedni, a fennebbi ügynek komoly megbeszélését napi rendre hozom. Hisz ez eszmével foglalkozni korszerű, mivel nap-nap után állandóan nagyobb tért kezd hódítani, s actualitása mellett szól az is, hogy az országházban is a folyó évi budget tárgyaláson a kultusz-vita során Páder Rezső orsz. képviselő úr szóba hozta, és kellő alapos, s teljesen elfogadható

indokolás után az ifj. színelőadásokat nyilvánosan apostrofálta. Vallás- erkölcsi szempontból nekünk is szavunk van ez ügyhöz, annyival is inkább, mert ez előadások rendezésében lelkeszek és tanítók viszik a főszerepet. Ők készítik elő roppant fáradtsággal hol az Olvasó körök, Önképző egyesületek keretében, hol pedig — s tudok rá esetet — a községi Dávid Ferencz egyesületben. Nem az ugynevezett gyermek-színelőadásokról van itten szó, midőn a bibliai történetekből, vagy hazai történelmünk részleteiből direct e célra készített, tanulságokban bővölködő műtermékeket a tanító vezetése alatt az iskolás gyermekek maszk és decoratió nélkül előadnak. Olyan előadásokról beszélek, a hol felnőtt ifjak és leányok bizony sokszor erkölcsi tendenzia nélkül szükölködő vigjátékokat és népszínműveket adnak elő a közönség mulattatására és . . . talán a kassza jó eredménye végett Vidékünkön egy pár ily előadáson jelen lenni szerencsém volt, s úgy tapasztaltam, hogy a részletekben itt-ott felcsillámló, vagy az egész művön kidomboruló erkölcsi tanuságok úgy a — mondjuk — műkedvelőkre, mint a közönségre csak muló hatásúak, intensiv s maradandó benyomást inkább a mulattatásra szánt jelenetek, léhaságok, decoratiók és maszkirozások teszik. S ennél fogva céljuk sem lehet elérve más irányban, mint *kizárólag a közönség szórakoztatásában*; mert, úgy hiszem, a színművészetnek nyelvünkre és nemzeties érzésünkre való hatására, a műérzék fejlesztésére ez előadások keretében talán nem is reflektálhatunk. Így ez előadások számláján az összes nyereség, a közönség szórakoztatása: nem áll arányban a rájuk szentelt munkának és időnek értékével s káros irányban tett hatásukkal. A nov. 15-től márcz. 15-ig működő falusi Olv. és Önképző körök munkaidejéből mennyit lefoglal egy 2—4 felvonásos vigjátéknak, népszínműnek a falusi ifjuságnak való betanítása, összhangba hozása és a próbák tartása! Azzal a munkával és idővel a nép köréhez tartozó hány gazdasági és társadalmi kérdést lehetne megvitatni! Mennyi hazafias és vallásos szép költeményt, egyházi és műéneket lehetne betanulni a magyar nyelv tisztítására, a hazafias érzés emelésére, a vallásos és erkölcsös élet terjesztésére! S ha kell dicsőség a vezetőknék, anyagi haszon a körnek, a tanultakból lehet rendezni minden irányban hasznos koncerteket az Uránia színház darabjainak példájára egy s más tárgy felett szabadelőadásokat stb stb. S mindenek felett harmonikus szép énekekkel lehet emelni az istenitiszteletek buzgóságát!

A színelőadásokra pazarolt munkának és időnek elvesztése mellett a vesztésé számlára leend felírva minden biztonnal a nép között, a ruházatban e nélkül is folyton fokozódó nagyzási

hajlam, az érzékiségnek ébresztgetése, a csalfaság, az intrika... Am legyen székes fővárosunk megfelelő publikumának a tudományos Uránia, Nemzeti, Magyar színházai mellett, Vig és Operaszínháza, Orfeuma is; kisebb-nagyobb városainknak legyenek műkedvelő társulatai: községeinkben a nép ma még Olv. és Önök köreiben, egyházi és hazafias költeményekben, nemzeti, lelkes dalokban egyházi és műénekekben bő lelki táplálékot talál. Minek megismertetni velök a még előttük talán ismeretlen kosztümöket, intrikákat stb? A közerkölcsei érzület ma még áldozatok árán is, bizonynyal szívesen törölné a színházak műsorából a léha és idegizgató, a szenzációs és közszemérmert sértő kaszszadarabokat s pedig ezek is fokónként fejlődtek ki a magyar nyelvet és nemzeties iránynt hajdan oly puritán egyszerűséggel szolgált színészetből. Lelkész és tanító társaim! Mi maradjunk meg Olv. és Önök köreinknek eddig jónak és üdvösnek bizonyult műsoránál. Ama világot jelentő deszkák nem a mi munkaterünk, méltó jutalmunk nem tapsvihar és „szünni nem akaró zajos tetszés nyilvánítás“ — hanem a ránk bizottaknak vallásos értelmi irányban való, bár lassú és csendes, sokszor, nem látott és észre nem vett, de intensiv fejlődése. Ez az én véleményem.

Tarcsafalván, 1900. márcz. 26-án.

Ürmösi Sándor

Székely dolgok.

Tisztelt Szerkesztő úr!

Valamelyik újságból olvasom a község házánál, hogy a *székely nem szegényedik, hanem már is szegény*. Ennél kézzelfoghatóbb igazságot régóta nem olvastam. Nagyon sok oka lehet ennek az igazságnak. Keressük ezeket t. Szerkesztő úr. Mindjárt a sok közül egyet felhozhatunk, t. i. a pálnakafogyasztást. A többit hagyjuk más alkalomra, ha a t. Szerk. úr is jónak látja.

Az állam a szesz révén nagy jövedelmet kap s minthogy sok kiadása van, a jövedelmet nem apasztani, de fokoznia kell felfelé; azt hiszi, hogy ezzel a gazdaközönség bevétele is emelkedik, a mennyiben a szesz előállíthatására gabonatermékét értékesítheti.

Ez a spekuláció ha így volna, szép volna! De nem így van, hanem úgy, hogy a székely a mennyit természet, bár a család élelmére, ruházatára, adóra s más apróbb házi, gazdasági szükségre volna elégséges. Kevés azon gazdák száma, a kik ezeken túl is mehetnek a költsékezéssel. S ha túlmentek, akkor ezekben látnak hiányt. Hej pedig mennyien túlmennek!

S mi következik ebből? Romlás, nemcsak anyagilag, hanem erkölcsileg is. Szomját és éhségét, akárhány, ki nem eléghetvén egyenlően, e kettő közül inkább csak az elsőt oltja. Ezzel jár aztán a munkátlanság, a családtagok elesése, elszegényedése, elmecsevészeseése. S a jó székely családok maradvékai közül akárhányan lesznek kóborlók vagy valamelyik városon utcaseprők. Azt hiszem, hogy Kolozsváron is láthatni olyanokat, a kiknek apja vagy nagyapja 4—6 ökörrrel szántott s a maradék utcaseprő lett. Szomorú jelenség!

A szeszfogyasztást mérsékelni kellene, csak a patikában orvosságnak árulnák, kézi, házi, gyári ipart kellene a Székelyföldön teremteni; javítani a mezőgazdasági viszonyokat s meggyőzni a népet a szesznek káros voltáról is, hogy mennyivel üdvösebb, egészségesebb, előnyösebb a tőkeamatadó fizetése a pálinka kontó fizetésénél.

Nézeteim lehetnek ósdiak t Szerk. úr, megengedem. Vén ember vagyok, de a lellem fáj, ha a régi időket a mostanival hasonlítgatom. Gyermekek, ifjú koromban az én falumban alig volt 2—3 részeges, eladósodott ember. S ezekről is megbotránkozással beszéltek a többiek és mint ijesztő példák állottak a nép előtt. Ma nem így van! Volt is akkor minden székely gazdának az évi termésből kenyere egészen az újig; nem kellett kölcsön pénzzel venni a piacról. Hallottam, hogy számítgatják: hány hét van még aratásig? s van-e még legalább annyi véka búza, kenyérnek való, a hambárban? Azért, mert a gondosság, takarékoság, számítás, lelki erő fogyatékos kezdett lenni. Akkor a jövőre, a maradvékra is gondoltak. Nem mondom, hogy ma is ne lennének ilyenek; vannak, csak hogy a másként gondolkodók száma nagyobb.

Ha nevetik is némelyek régiességemet, mégis bátor vagyok felhozni, hogy régebb az ünnep, a vasárnap igazán ünnep volt. A templom volt a központ. Ma, fájdalom, nem az! Akkor vásár-, és ünnepnapokon, a ki beteg nem volt, mind a templomba ment s ha valaki nem volt, az ott levők hazamenet már kérdezősködtek, hogy ez s ez nem vala a templomban, vajjon mi baja lehet? Példa nem volt arra, hogy a templomozás ideje alatt valaki korcsmán lett volna! S mit csináltak két templomozás közben és azután vasárnaponként? Az ifjak ártatlan játékokkal töltötték idejüket, míg a felnőttek, öregek a kapuk eleibe, ha az idő engedte, ülve, nem politizáltak, hagyták azt az ahozértőknek, hanem gazdasági ügyeikről beszélgettek vagy egy olvasott az evangéliumból s a többi hallgatta.

Bocsásson meg t. Szerkesztő úr, hogy ilyen közönséges és régimódi dolgokkal fárasztom olvasóit, de, ha kinévetnek is,

azt mondom, most is jobb lenne így! Mert így lelki épületet véve, Isten nevével, tiszta fővel, megújult erővel kezdetne mindenki a hét elején munkához és az Isten áldása, a család boldogsága, békesége nem fogna hiányozni. Ez pedig a leg-szükségesebb dolog. Nagy és erős nemzetet, úgy physikailag, mint erkölcsileg, csak boldog családok alkothatnak. Azért, hogy valaki szegény, lehet boldog, csak munkás legyen és Isten törvényei szerint éljen. Mindenki anyagilag gazdag nem volt és nem is lesz soha! De lelkileg lehetne gazdag. Ezeknek bővebb fejtegetése nem tartozik ide; bízom a mélyebb belátásukra. Én már csak az én ósdi székely eszemmel élek, a míg élhetek.

E levelem közlését csak úgy eszközölje a t. Szerkesztő úr, ha időszerű leszen akkor, a mikor sor kerülne rá; de ha addig a székelységre nézve, az ebben kifejezett óhajítások teljesülnek, elvesztvén időszerűségét, félre teheti. Ez esetben a boldogabb idők feletti örömet ne rontsuk el a keserves állapotok festésével.

Egy öreg Székely.

Gazdaskodják-e a lelkész?

Megvallom, mindennap nagyobb nagyobb erővel kél fel bennem az a vágy, az az óhaj, vajha e lap, az Unitárius Köz-löny, heti lappá alakulhatna át! Hány naponként, hetenként fel-színre kerülő, valóban érdekes egyházi ügy tűnik el e lap olvasói előtt a havonként egyszeri megjelenés miatt! Hogy többet ne említsek: a congrua folyósításának késedelmezésével foglal-kozván mostan az egész sajtó, egyházi és politikai lapok e te-kintetben is minden nap, minden héten újabbnál-újabb gondo-latokat, kombinációkat hoznak, szituációkat jeleznek; csak a mi egyházi lapjaink hallgatnak; nem szólnak, mert nagy idő-közökben való megjelenésük miatt nem szólhatnak ez ügyhöz s ennél fogva nem tájékozhatják az érdeklődő olvasó közönséget. S az ily időszerű ügyeken kívül, ha jól körütekintünk, az egyházpolitikai törvények hatása alatt s a congrua által terem-tett új helyzetben, mennyi megbeszélni való ügy, hány figye-lemre méltó kérdés merül fel az egyházak és lelkészek köréből! S ha szem előtt tartjuk azt is, hogy a javult anyagi helyzetben az elmélkedésekben, gondolatokkal megtermékenyült papi lelkek is munkásságuknak tágas mezőt kérnek; bizony egyházi lap-jaink tere csak ezekre nézve sem leendő elég nagy.

Többek között, úgy a hívek, mint a lelkészek körében felmerült most az a kérdés is: *Gazdaskodják-e a lelkész?* Figye-

lemre méltó ügy ez, megérdemli a vele való foglalkozást. Mint-hogy a javult anyagi helyzetben minden egyháztag többet vár lelkészétől annál, hogy egész héten gazdászkodva, vasárnap úgy a hogy, innen-onnan betanult, a gyülekezetet nem érdeklő, sokszor lelki táplálékban szegény prédikációval eléállhasson; s minthogy pedig úgy a gazdászkodás, mint a lelkészkedés egész embert kíván, a feltett kérdésre én a leghatározottabban tagadólag felelek s nem csak, hanem minden lelkészről el-lehetne várni, hogy ez álláspontra helyezkedjék. Tehát a lelkész ne gazdászkodjék, mert pro primo: fizikuma nincsen meg-edzve e foglalkozáshoz. Igaz, hogy kellő mozgás, séta üdítőleg hat a szervezetre s szükséges is, de az a mozgás, mely a fejsze, kasza, villa nyele mellett, sokszor az idő által parancsolt gyorsasággal kell, hogy nyilvánúljon; az a séta, melynek tere — vásárok alkalmával — esőben, hóban, éjjel-nappal, gyenge öltö-zetben 40—60 kilométernyire terjed, csak kártékonyau hathat arra a fizikumra, mely 16 - 18 évi tanulás alatt ehhez szokva nincsen. Ezekben kimerül a test, megbénul a lélek.

Szép, igazán lelkesítő, theologiai tanszékről hirdetni, hogy a lelkész e téren is hiveinek legyen útmutató; szorgalmával, rendszeretével, gazdasági productumainak felhasználásával legyen példa. De a gyakorlati életben e szép, lelkesítő elv és a lelkész gazdasága hányszor lesz nevetségesség! Mert ha két kezével s esetleg cselédjével dolgát el nem végzi, (munkával fizető képezője csak akkor meggy dolgozni neki, ha másnak nem kell) hányszor be nem áll az eset, hogy kaszálója, gyomban maradt szántója gúny tárgya lesz a falunak. Hát a gazdászkodással együtt járó cselédmizériák miatt mennyi szóbeszédnek van kitéve a papi ház, a papi család!

Ne, ne gazdászkodjék a lelkész! Az a földiekhez tapadott két szem olyannehezen emelkedik fel az örök eszmény felé; az a munkában ellankadott két kéz nem könnyen emelkedik fel az ég felé vezető út mutatására; azoknak a kapa-kasza nyelén megkérgesedett, elnehezedett ujjaknak olyan nehéz a könnyű toll; s a munka által elgyötrődött testből nehéz a léleknek magasra szárnyalni. Egyszerre két úrnak szolgálni nem lehet. A ki hivatásszerűen gazda akar lenni, legyen gazda, a ki a lelkészi pályán van, legyen lelkész. Az időt olvasgatásban, hasznos és nemes elmélkedésekben töltött léleknek mennyivel tágabb fog lenni gondolat-köre, nagyobb, fenségesebb gondolatvilága, tisztultabb, világosabb eszmemenete stb.

Le azért a gazdasági eszközökkel, lelkész társaim! méltó helyünk az íróasztal mellett van, kezünkben könyvvel, tollal. A

kinek hasznos szórakozásra e mellett ideje marad, fordítsa ker-
tészetre, méhészetre.

Tarcsafalván, 1900. ápril. 5.

Ürmösi Sándor.

Az E. K. Tanácsból.

Az E. K. Tanács jun. 13-án d. u. 3 órakor ülést tartott a
főtiszt püspök úr és Bátor Petrichevich Horváth Kálmán fő-
gondnok úr elnöklété alatt. Jelen voltak: Nagy Lajos, Kelemen
Albert, Gyulay Árpád, Mózes András, Péterfi Dénes, Kovács
János, Végh Mihály, Dézsi Mihály, Molnár Sándor, Zsakó István,
Gyöngyössy Béla, Fekete Gábor, Benkő Mihály, Mikó Imre,
Dr. Gál Kelemen, Albert Dénes, Orbók Ferencz, Csifó Salamon.

A titkári jelentés beszámolt a máj. 9-től jun. 13-ig elnö-
kileg elintézett ügyekről. Ezek között fontosabbak: congruában
kiutaltatott 40 ezer kor. A V. K. M. a sz. keresztúri iskolának
ez évre 4000 kor. segélyt küldött a tanárok fizetésének javítá-
sára és tanzerek beszerzésére. Az összeg felhasználására az
igazgatóságtól javaslat kéretik. A csikfalvi tanító fizetése ki-
egészítettett 800 koronára. A sz.-keresztúri esperesi vizsgáló
szék jegyzőkönyvéből örömmel hallottuk, hogy a körben az
erkölcsi-vallásos élet élénk, az áldozatkészség nagy. Azonban a
vasárnapi tanítás nem mindenütt jár kellő eredménnyel, a
vizsgálószék nem tartott minden egyházközségben istentiszteletet,
a vagyonkezelés és elhelyezés nem mindenütt megfelelő, Köris-
patakon a tűzveszélyes helyen levő templom nincs biztosítva,
némely egyházközségben sok a hátralék, Pipébe nem szállott
ki a vizsgálószék. A kör vagyona 58143 frt. Ajándékozás 824
frt. Ezzel kapcsolatban felhívatnak az egyházkörök jelentésté-
telre, hogy melyek az okmányilag kikötött tisztán iskolai alapok?
Ezeknek az alapító leveleik beküldendők. A kövendi egyház-
község erdőeladási ügyében, mivel csak képzelt károsodásról van
szó, az eljárás beszünttetett. A Berde-alap számadása elfogadta-
tott. Kifizettetett 130,669 frt hagyomány; a múlt év végén a
vagyon 597,885 frt 30 kr. volt. A pénztárnok utasítást kapott, hogy
jövőre a számadást a végrendelet szerint küldje át a jószágfel-
ügyelőségnek s ennek jelentésével terjessze a Tanács elé. A
búni uradalom, a tordai iskola számadása elfogadtatott. A
főgymn. jövő évi költségvetésének tárgyalása során a tornata-
nítás rendeztetett; a játék délutánok költségei utalványoztattak.
A középiskolákban a vizsgálati rend megállapítottatott s biztosok
küldettek ki. A Berde-czipó-alapítvány Sz-Keresztúron a jövő

évben is kenyérpénz czimen fog kiadatni. Kolozsvárt és Tordán a mai szabályzat helyben hagyatik. A tornaversenyek rendezésére évenként Kolozsváron 80, Sz.-Keresztúron 50 kor. utalványoztatott. Elekes József hagyománya végrehajtatott, a keresztúri iskolának 130 kor. maradt, a melynek szabályszerű pénztári kezelésére utasított az igazgatóság. Kimondatott, hogy a püspöki fizetés 1900. jan 1-től 4000 koronával emeltessék s a pénzügyi bizottság utasítást nyer, hogy a Baldácsy, Berde-alap és államsegély terhére a költségvetésben erről gondoskodjék. Kolozsvárra és Keresztúrra h. tanári állásokra pályázatot hirdettek. 200 ezer korona építési kölcsön a Berde-alapból felvettett.

Az ülésnek olyan nagy volt a tárgysorozata, hogy este 8 órák még csak fele része volt letárgyalva. Azért az ülést következő napon 11 órákor folytatták. A coll épít. bizottságnak egy javaslata keltett élénk vitát, a mely az iskola homlokzatán 6—8 szobor felállítását javasolja. Egyfelől a kegyelet és az aesthetikai kívánalmak, másfelől a költségvetés kérdése adta a magas színvonalú vitának a vezető gondolatot. Az ügy a Berde-síremlék bizottsághoz utasított megfontolásra és vélemény előterjesztésre, hogy lehetne-e s mennyit a síremlékre szánt 1200 frtból e célra fordítani? Az egyházi államsegély 1900-ra 20 ezer koronában és a főgymn. államsegélye 12600 koronában kiutaltatott. Jogtanácsos utasítást kapott, hogy az egyenes adósok ellen azonnal indítsa meg a keresetet s a konferens adósokról tegyen jelentést. Szent-Gericzén az egyházközség és egy egyházközségi tag között kötött szerződés jóváhagyatott. Felső Rákos erdő szálalására engedélyt kapott azzal az utasítással, hogy a pénzt fordítsa kepe-alapja növelésére Tudomásul véte-tett, hogy Vámos-Udvarhelyen leány-egyházközség alakult. Lőfi Ödön lelkész fegyelmi ügyében az ítélet tudomásul véte-tett. A főgymn. igazgasóság kérését, hogy a könyvtáratalány emeltessék, a tanács nem teljesítette. A *Keresztény Hittudomány* cz. mű elárúsításából befolyt összegből 270 kor. az ezredévi alaphoz csatoltatott. A Baldácsy-alap közgyűléséről a főtiszt. püspök úr jelentése tudomásul vétetett. Rendes osztalék 6000 kor., rendkívüli 2000 kor. A családi törzskönyvek 6000 példányban kinyomatnak, a lelkészeknek kiküldetnek s vezetésükre utasításokat kapnak. Jövő tanévre szóló tantárgyfelosztás egyelőre függőben hagyatott.

(g. k.)

Régi dolgok.

Ezelőtt kerek száz esztendővel Binetz István uram Kolozsvárt jó módú polgár és derék unitárius ember volt. Az akkori jó szokás szerint tetszett Binetz uramnak, hogy összegyűzené a családját, gazdaságát, meg vallását illető nevezetes dolgokat. Az Unitárius Közlöny olvasóit Végh Mihály ravai lelkész buzgó dolgozó társunk szíveséből a hozzánk beküldött „Jedző Könyv»-ből, megörvendeztetjük egy pár unitárius dologgal:

1792-ik esztendőben pünköst után fogtak a magyar utczai tiszteletes unitárium templomhoz építeni, a melyis négy esztendő alatt fel épült tornyával együtt is harangokkal együtt, melyben is belé mentünk legelőbb 1796 esztendőben deczembernek 15 napján a harangokkal és akkor harangoztak legelőbbben első isteni szolgálatra, templom felszentelésire, a melyet is kivánom hogy birhassunk sok számos esztendig fiuról fiura, hogy dicsérhessük a szent Istent benne. Ugyancsak az 1796 esztendőben deczember 10-ik napján született Koncz hugonnak (Koncz Józsefné Binecz Borbála. Szerk.) egy József nevű kis fjacskája az melyet is az új templomnak felszentelése alkalmatosságával kereszteltek meg. 1795-dik Esztendőben Januáriusban lett unitárius bíró (Ez a katholicismus uralma idejére 1718. s a következő évekre értendő, mert azelőtt számosan voltak s a 17-ik száz közepéig más nem is lehetett, csak unitárus. Szerk.) Legelső bíró az unitárius részen volt Tek. Bartha Mózes ur, az óta Istennek hála, mikor a religionkat illette a sor mindenkor Bartha ur succedélt bíróságra. Hasonlóképpen senatoraink is voltak a mi részünkről, három első: Bartha. Mózes ur, Pákei János ur, Gyergyai László ur, azonkívül szolgabírák. curátor és egyes hivatalokban is rend szerint.

Vadrózsák a székelyföldről.

— Gyűjtögetik, a kik nem félnek a tövistől. —

VII. csokor.

Salamoni ítélet.

A k . . . i egyházkörben történt. Az . . . i papi házon egy jókora nagy ablaktányért a repülő tyúk kitört. A véletlenségből történt kárt sem a pap, sem a curátor elvállalni nem akarván, kölcsönösen abban egyeztek meg, hogy a felmerült

ügyben a vizitáció alkalmával döntsön az esperes. Addig pedig a pap a hiányzó ablaktányér helyét papírral beragasztatta e felíratral: „*a tyúk kitörte*“. Az egyházi épületek vizsgálata közben észrevéve az esperes a kárt, íront kapott és a felírat alá jegyezve, hozta ezt az ítéletet: „*a tyúk adattassék el s az árából az ablak tétessék be*“.

Az udvarhelyi gabona-piaczon összetalálkozik az oláhfalvi katolikus és a homoródvidéki unitárius székely. A mint illik, vallásos dolgokról is beszélgetnek. Egyszer így szól az oláhfalvi atyafi:

„Szegény vallás lehet az az unitárius vallás is, mikor milyen kevesen vannak az unitáriusok. A miénk az igazi vallás, mert mi vagyunk a legtöbben.“

„Barátom — így szól a homoródvidéki — nézz széllyel ezen a piacon. Mennyi mindenféle szemetes gabona van itt. Legkevesebb a tiszta búza; de ezért az a legértékesebb. Az unitárius vallás is, a miért kevesen vannak az unitáriusok, lehet a legbecsesebb az Isten előtt.“

Köszöntő húsvéti öntözéskor.

Látjuk a népeknek vidámló örömét,
Úgy e jelen háznak virágzó kis kertjét,
Benne nőtt virágnak kinyíló bimbóját,
Anyaszentegyháznak virágzó kastélyát.
Kérjük hát azért e háznak a gazdáját,
Engedje öntözni felnevelt virágját,
Az élet vizének buzgó forrásából,
Az én akaratom jóindulatából.
Azon víz, a melylyel kívántam öntözni,
Az Isten nevelje, ne hagyja elveszni,
Mint a gyenge rózsát, tövis közé vegye,
Mint a liliomot, szépen ékesítse,
Hogy mikoron őtet, ő szerető anyja
Az ő virágszálát szárnyára bocsátja,
Ez álnok világnak a kezére adja,
Isten a között is soha el ne hagyja.
Legyen az Istentől ezzel megáldatva,
Én boldog ünneplést kívánok számára.

Bűcsúzáskor.

Engedelmet kérek a házi gazdától,
Engedelmet ennek háziasszonyától,
Hogyha itt létemben valamit vétettem,
Vagyha beszédemben valakit sértettem.
Hogy bebocsátottak, azért Isten áldja,
A rám költött áldást bőven kipótolja,
Sok ünnepnapokkal azért boldogítsa,
Ezt a jelenvalót búra ne fordítsa.

Tordátfalva.

Irodalom.

Diesterweg Adolf válogatott művei. Fordították és jegyzetekkel ellátták Bányai Jakab és Rédl Ferencz. I. kt. Nagy-Becskerek 1900. Ára 5 korona. A fordítók az előszóban jogosan panaszkodnak, hogy a népnevelést általában még nem karolták fel úgy, mint azt az ügy fontossága megérdemelné. Az akadémiától várhatnók, hogy adja ki a külföldi jeles paedagogiai műveket magyar nyelven. Az akadémia azonban ezt nem tartja feladatának. E téren eddig még semmit sem tett. Ilyen körülmények között jogosult és elismerésre méltó a fordítóknak az a törekvése, hogy *Diesterwegnek*, a nagy német paedagógusnak összes műveit magyarra szándékoznak fordítani és kiadni. Az első kötet már megjelent. Nem csak szorosán vett tanügyi czikkeket foglal magában, hanem általában számos nagyfontosságú társadalmi kérdést tárgyaló értekezéseket, a melyek nem csak a tanítással foglalkozókat érdeklik, hanem általában mindazokat, a kik egészséges társadalmi viszonyok megteremtésén fáradoznak. Első sorban azonban és meleg szeretettel a néptanítás körébe eső kérdéseket tárgyal s azért haladni, tanulni, elméleti bepillantást nyerni törekvő tanítóinknak és lelkészeinknek melegen ajánljuk a könyvet tanulmányozásra.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Kinevezések.** A főtisztelendő püspök úr kinevezte Varga Dénes hódmező-vásárhelyi lelkészt A. Siménfalvára és Gálffy Zsigmond lelkészjelöltet Hód-Mező-Vásárhelyre rendes lelkésznek.

— **Érettségi vizsgálatok.** Az idei érettségi vizsgálatok főgymnasiumunkban június 15 és 16-án tartattak. Egyházi részről jelen voltak a vizsgálatokon Petrichevich Horváth Kálmán báró egyházi főgondnok és Fekete Gábor isk. felügyelő gondnok, mint elnök. Kormánybiztos volt

Kuncz Elek kir. tank. főigazgató. Az eredmények szerint jelesen érett 2, jól 4, egyszerűen 19 tanuló. Visszavettettek egy évre az írásbeli vizsgák alapján 1, a szóbeli vizsgák alapján 2 tanuló. A szóbeli vizsgálatról betegség alapján visszalépett egy tanuló. A P. Horváth Kálmán báró egyházi főgonddnok által kitűzött 200 korona jutalmat Puskás Endre nyerte meg.

— **Esküvő.** Török Kálmán magyar kir. honvéd őrnagy junius 19-én tartotta esküvőjét Kovács Lenkével, Kovács János főgymnasiumi tanár leányával. Az egyházi szertartást Ferencz József unitárius püspök végezte az unitárius templomban nagy és előkelő hallgatóság jelenlétében. Az ifju pár egy fényes lakoma után, mely az örömapa házánál volt, állandó lakóhelyére Budapestre utazott. Hosszas boldogságot kívánunk az ifju házasoknak.

— **Tiszt. Szerkesztő Úr!** A nagyenyedi unitáriusok pünkösöd másodnapján igazán lélekemelő istentiszteleten vettek részt. Mióta tiszt. Siménfalvi György t.-szentgyörgyi unitárius lelkész úr magasztos hivatásának tudatában — anyagi áldozatok árán is — gyakorolja azon szivességet, hogy minden ünnepmásodnapján összegyűjti híveit a polgári leány iskola egyik tantermében isteni tiszteletre és részesíti az úri szent vacsorában. Oly szép számban összegyűlt hallgatóság még nem volt együtt. Ez annak tulajdonítható, hogy már jó előre közzététetett hírlapok útján, hogy az isteni tiszteleten Németh István toroczkói lelkész úr is közre fog működni, mint predicator s azonkívül 4 unitárius növendék confirmálni is fog. A kik jelen voltak, csakugyan „beteltek szentlélekkel” s hitben teljesen megerősödve távozhattak el az isteni tiszteletől, mert Németh István valóban apostoli lelkesítő és ihletett szónoki hévvel hirdette a szent lélek erejét, hogy mindenki lelki gyönyörűséggel hallgathatta és éreznie kellett, hogy a netalán eddig zsiubbadt állapotban lévő hite új erőhöz jutott, új életre ébredt; vallásunk és egyházunk iránti szeretete oly táplálékot nyert, minőt ez ideig vajmi ritkán élvezhetett. Vajha többször lenne alkalma a nagyenyedi unitárius híveknek ily szónoklatot hallani, vajha minél hamarabb ismét felkeresné Németh tiszteletes úr, mert következtetni lehet, hogy nem volna elég a hallgatóság számára a polg. leány iskola legnagyobb tanterme sem. Az érintett isteni tiszteletünkön részt vett N.-Fnyeden időző Nagyságos Csegezi Mihály aranyoskőri gondnok kir. táblai bíró úr is miáltal egyházunk iránti ügybuzgóságának elismerésre méltó kiváló jelét adta, mert bebizonyította, hogy nem csak saját köre iránt érdeklődik, de érdeklődik az enyedik iránt is, kiket a „szé t s z ó r t a n l a k ó h í v e k h e z” méltán sorozhattak, különösen addig, míg Siménfalvi lelkész úr nem fogadott hívei közé. De hála a Gondviselésnek, most nem érezzük magunkat pásztor nélkül, mert ígéretét bírjuk nevezett lelkészünknek, hogy valahányszor alkalma leend, minden ünnepen felkeres bennünket, „kicsinyseregét”. Isten éltesse sokáig! s hívei növekedjenek úgy számban, mint hitbuzgóságban! Hitrokoni üdvözlettel: Nagy Gergely.

— **Recsenyéden** id. Bombér J. és neje Magyar Mária ismét (most másod ízben) egy kedves ajándékkal újították fel ezelőtt néhány évvel elhunyt fiok felejthetetlen emlékét; egy díszes gyász lobogót készítetttek az ekl. számára, melynek értéke 30 korona. A szép példa arra buzdította a helybeli asszonyokat, hogy saját költségükön egy másikat készíttessenek. A gyűjtéssel Kovács Sándorné és Orbán Sándorné szíveskedtek fáradni és pedig oly szép sikerrel hogy a gyűjtésből a zászló árán felül még a templom-alap javára is jutott 12 korona. A helybeli „Olvasó és Dalegyet” a mellett, hogy gyakori 2 szólamú énekléseivel teszi vonzóbbakká az isteni tiszteleteket, — a templom szépítésére anyagi áldozatot is hozott: díszes takaróval vonatta be a pap ülőszékét, melynek értéke — a csaknem annyi munkán kívül — 12 korona. Az Úr gazdag kegyelme nyugodjék meg a kegyes ajándékozók életén. H.-Recsenyéden, 1900. jun. 15-én. M á r t o n István gondnok, G á l József lelkész.

— **A toroczkó-szentgyörgyi** állami iskola tanítói kara jun. 8-án szép és változatokban gazdag koronázási emlék-ünnepélyt rendezett az iskola udva-

rán. Az elnöki megnyitó után, alkalmi imát tartott, az unitárius lelkész. A halgatóság és a tanuló sereg száma a 250-et meghaladta. Jelen volt többek között a kerület országgyűlési képviselője, Gróf Thoroczkay Miklos is. Junius 17-én tartatott meg az iskola zárvizsgálója. — A tanulók értelmes feleleteiből mindenki meggyőződést szerezhetett, hogy a tanítók az évfolyamán feladatuknak és kötelességöknek dicserelesen megfeleltek. A zárvizsgai ünnepély végeztével a leány tanulók megkosszórúzták az unitárius lelkész-lak homlokzatán levő Brassai S. emlék táblát. Junius 4-én Kolozsmonostori gazdaszok-tanyulmányi kirándulásuk alkalmával szintén szép, s kegyeletes buzgoságuknak adtak kifejezést ezen emlék tábla megkosszoruzásával.

— **A sz. udvarhelyi** unitárius egyházközség előljárósága tisztelettel kéri mindazokat, a kiknél még az építendő temploma javára kiadott gyűjtőívek ott vannak, hogy azokat beküldeni szíveskedjenek, valamint azokat is, a kik igéreteiket be nem váltották, hogy beváltani kegyeskedjenek.

— **Udvarhelyi egyházkör.** E sorok czélja az, hogy egyházunk egyik-jelen-tekény szervének, az udvarhelyi egyházkörnek állapotát a közelebbi vizsgálat aiaján feltüntetve, láthatóvá tegye, ha vajjon lehet-e reménységgel lenni az iránt, hogy hivatását betölti s így az az egésznek épülésére van? Ezért látnunk kell az egyházkört népeességében, szellemi és anyagi viszonyaiban, ugy szintén a vallásos buzgoság külső nyilvánulásaiban: az áldozat készségben.

1. A körhöz tartozó 18 anya, 1 társ- és 3 leányegyházközségben a lélekszám 1900 jan. 1-én 12196, szorványban 478. s így együtt 12668. — 1899-ben kereszteltetett 396, meghalt 225, konfirmáltatott 162, eskettetett 116 pár; áttért hozzánk 7; tőlünk 2, — papi szolgálat nem vétetett igénybe 2 házasság kötésnél. Házasságok közül vegyes volt 13, de egy esetben sem kötötetett szerződés a születendő gyermekek vallására nézve.

2. Templom látogatás pár egyházközség kivételével tömeges, általában kielégítő. Iskoláztatás rendes, mindenütt kellően felszerelt iskolában s buzgó vezetés mellett nyernek oktatást növendékeink. Örvendetes gond van fordítva a vallás és ének oktatásra is, több helyen daloskör van szervezve, a mely sikerrel működik az istentiszteletek folyamán is. — Nyári vallásos tanítás állandóan gyakorlatban van s ez évben is csak 3 helyen nem tartatott, ezek közül egy helyen ürességben volt a lelkészi állás, egy helyen pedig beteg volt a pap.

3. A kör egyházközségeinek évi bevétele volt 14570 frt 49 kr.; kiadása 13853 frt 80 kr.; készlet volt év végén 716 frt 69 kr.; felülköltés 3 helyen együtt 78 frt 72 kr.

Eltékitve a leltáros ingó és ingatlan vagyon, ugyszintén az épületek értékétől, van ezen egyházkörben közalap: 12513 frt 49 kr., magtár alap 257 frt 18 kr., kepe alap 18714 frt 46 kr., építkezési alap 418 frt 40 kr., torony alap 3276 frt 40 kr., iskolai alap 1887 frt 75 kr. regalékötvényekben 1108 frt, különböző czimeken 2324 frt 83 kr., s így összesen 40500 frt 51 kr. pénz és magtár czimen 1729 Hl. gabona-vaygon.

4. Igen szép és elismerésre méltó jele a belső vallásosságnak az áldozatkésztség, mely az egyházkör kebelében az 1899-ik év folyamán is megnyilatkozott.

Álljon itt hát elismerésül és a jövőre buzdításul e kimutatás.

Oklánd: Kassay F. Sámuel nyug. kir. jbiró, a mesteri házépítésére ádott 10 frtot. Egyes hivek a mesteri házépítéséhez igás és kézi napszámban 120 frt értékű közmunkát teljesítették.

Muzsna: Bálint Mihály erkedi jegyző urvacsorabort adott három alkalommal.

Derzs: Farkas József körjegyző és neje urvacsorai kenyeret adtak

karácsonyban. Egyes hivek a mesteri csűr építésénél ígás és kézi munkát teljesítettek 40 frt értékben.

H o m.-S z e n t-M á r t o n : Konfirmáns növendékek urasztaltakaróra 2 frtot; Tiszt Dombi Jánosné egy ontálat adott 2 frt értékben urvacsorai czélra; néhai Tóth Anna emlékére — utodai 10 frtot adományoztak közszükségekre; urvacsorai kenyeret adtak 1—1 alkalomra: Kádár Péter, Özv. Kádár Ferenczné, Dombi Mózes és Dombi János; urvacsorai bort 4 alkalomra Jakab Mihály ur. — Egyes hivek egyházi közmunkát végeztek 18 frt értékben.

A b á s f a l v a : Egyházi szükségekre a Malmos társaság adott 50 frtot, Sándor Gergely lelkész 3 szekér fát

G y e p e s : László Domokos kir. törvsz. bíró, f. ü. gondnok és neje egy díszes szószék takarót 30 frt értékben; Benedek Andrásné sz. Kovács Mária egy urasztal takarót 3 frt értékben.

L ó k o d : Özv. Deák Istvánné asztal- és pohártakarót, urvacsorai czélra 3 frt; — Soos Ferencz és neje urvacsorai kenyeret 1 alkalommal; Deák Lajos és neje — építkezés idejére — papnak ingyen szállást adtak. Papiház építéshez hozzájárultak: abásfalvi közbirtokosság 2 szál cserefával (6 frt); lókodi közbirtokosság különböző fa- és deszkaanyagokkal együtt 104 frt értékben. Egyes hivek ígás és kézi munkát teljesítettek 258 frt értékben. Göncz Mihály lelkész saját fogatával dolgoztatt 20 frt értékben.

K é n o s : Urvacsorai bort adott egy-egy alkalomra: Foris Áron, Vári Albert, Sándor B. Mihály, Szabó András. Cserép fuvarozással — Baczonból — egyes hivek 30 frttal segítették az egyh községet; tölgyfa hazaszállításánál munkálkodtak 2 frt 50 kr. értékben.

H o m.-S z t.-P á l : Bágyi Rebeka legatus alapra adott 2 frtot. Építkezésnél — fuvar és kézi munkában — mintegy 60 frt értékben nyújtottak segítséget az egyes hivek és eklésiák.

H o m.-S z t.-P é t e r : Székely Rebeka — Gábor Mózesné, Székely Mária — Nagy Gyuláné, Székely Eszter — Máté Lajosné — testvérök Székely Ferencz emlékére 2 drb gyászlobogót (24 frt); Burján János és neje Jakab Juliánna — egy szószék takarót (8 frt); özv. Vas Juliánna — egy urasztal takarót (5 frt) értékben — ajándékoztak az egyházközségnek.

V á r o s f a l v a : Ifj. Barta Ferencz és neje Vas Juliánna egy 5 frt értékű urasztali gyasztakarót ajándékoztak. Tiszteletes özv. Máté Sándorné — Baczó Vilma minden alkalommal kenyeret és bort adott s továbbra is ígérte, míg Városfalván lakik, azon kikötéssel, hogy az évi urvacsorai gyűjtések — férje nevéen tőkésittessenek — urvacsorai alap czimen.

J á n o s f a l v a : Polgári község templom alapra adott 21 frtot.

R e c s e n y é d : Egyes hivek és a pap templom alapra adtak gabonában 21 frt 44 kr. értéket. Márton István és neje urvacsorai kenyeret 4 alkalommal. Templomi székeket több egyháztagnak díjtanul megfizették.

H o m.-U j f a l u : Rediger Géza szabédi pap újabb alapítványra 10 frt; Bartha Péter és neje Birtolan Rebeka 2 drb. szántóföldet a papság használatára, értéke 80 frt; Deák Mózes tanító 100 frtot adott mesteri kepeváltságra tett alapítványához; Templomi feljáró lépcsőzetére asszonyok gyűjtése 23 frt; Többen urvacsorai borra 2 frt 40 kr.

H.-K a r á c s o n y f a l v a : építkezési czélokra adtak: Bokor Juliánna 5 frtot; Tikosi Mihályné 1 frtot; Barabás Dénes 1600 téglát, értéke 12 frt, ugyanő az új papiház tornáczát kifizette 18 frt értékben; urvacsorai kenyeret adtak Pünkössti Lajosné 3, Demeter Dénesné 1 alkalomra; urvacsorai bort Deák Lina egyszer. Több nő templom meszelésre 31 frt 35 kr.

Hat férfi egyháztag — 48-as honvédek — új szószék építésére 11 frtot. Füzi Andrásné József fia emlékére a szószékre egy bibliát.

Egyes egyháztagok a papiház építésénél teljesítettek 462 kézi és 165 ígás napszámot, minek összes értéke 355 frt.

H. Almás: Urvacsorai kenyérré 4 véka búzát adott Ajtai János lelkész.

V a r g y a s: Egyes hivek orgonajavításra rovatal utján 46 frt; Ezredévi-alapra id. Daniel Gábor főgondnok és Daniel Lajos urak 50—50 frtot, utóbbi ezenfelül urvacsorai bort 4 alkalomra Urvacsorai kenyeret Kisgyörgy Sándorné adott minden alkalommal.

Az adomány értéke mintegy 1220 frt, beszámítva az itt említettek kivül az E. főtanács 350 frt adományát is; a közmunka értéke 950 frt,

Nagyobb építkezés volt: Karácsonyfalván és Lókodón papiház, Oklándon mesteri ház, Dersben mesteri csűr, Sztpálon magtárház, melyből — a mint fennebb látható — hiveink mindenütt kellően kivették részüket.

Különösen felemlítést érdemel a jegyzőkönyv két adata, u. m. a muzsnai Dénes Péter presbiter és a keményfalvi közbirtokosság alapítványa. Előbbi a betegágyánál megjelent vizsgálószék előtt jelentette, hogy 100 frt alapítványt tesz, oly formán, hogy az évi kam at fele mindig a papé legyen, másikfele pedig közszükségekre fordíttassék; utóbbi részről pedig szintén a vizsgálat folyamán jelentetett be egy — egyezer frtos alapítvány.

Mindezek pedig az életképességet hirdetik, s bizonyosságot tesznek arról, hogy az egyházkörre az egyház mint a múltban, ugy most is reménységgel tekinthet.

Pál Ferencz.

— **Köszönet.** Martonosi Lőrincz Rebeka székely asszony áldozatkészségének újabb tanujelét adta. Ugyanis 60 korona készpénzt adományozott az eklézsiának templomjavítási alapra. Ez a derék székely asszony jól gondolkozik és nemesen érez. Csak kevés idővel ezelőtt a szószékre egy finom bársony takarót csináltatott. A jó kedvű adakozót szeresse a jó Isten tartós, jó egészséggel, hogy lehessen ennek a kis eklézsiának sokáig örangyala. Gábor Albert lelkész.

— **Az amerikai unitáriusok** roppant nagy terveket tüztök magok elébe. A titkár közlése szerint f. évi ápril hónap végéig össze kell hogy gyűljön: 75.000 dollár (egy dollár 5 korona) az amerikai unitárius társulat céljaira, 50.000 dollár egy új iskolára, 5000 dollár a társulat májusi gyűlése költségeire, 8000 dollár egy birtok megszerzésére, hová nyári kirándulásokat akarnak rendezni a nemzeti konferenzia alkalmával, 50.000 dollár egy oly tanszék föllállítására, a mely egy alkalmas embert előadások tartása végett utaztat a nagyobb városokban, 50.000 dollár a japáni missióra. 100.000 dollár egy új papnevelő intézetnek Californiában leendő alapítására. 50.000 dollár unitárius iratok kiadására és terjesztésére. Ezek közül csak egyik is rendkívüli összeg, de hogy mindek megvalósulhasson, nagyon bőven kell hogy áldozzanak.

— **Halálozások.** Gruber József egyh. tanácsos máj hó 31-én élete 83. évében meghalt Verespatakon. Özvegye és négy fia gyászolják egyházán és városán kivül, melyeknek hasznos szolgálatokat tett. — Özv. A. Rákosi Székely Elekne, szül. Nagy-Ajtai Fekete Eszter f. év jun. 4-én életének 82., özvegységének 27. évében Tordán meghalt. Hosszú életében sok örömet és sok bánatot látott, melyeket keresztény mérséklettel és türelemmel élt át, megtalálva a szeretet munkáiban mindazt, a mire életében vágyott. Gyermekei: Székely Zsófi özv. Nagy Zsigmondné, Székely Juli és Székely Gyula, veje Pap Mózes nyug. főgymn. tanár, testvérei, unokái és dédunokái siratják.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Mivel Gálfi Lőrincz h. szerkesztő a nyári szünetre Kolozsvárról eltávozik, tisztelettel kérjük Közlönyünk munkatársait, hogy közleményeiket jul. 1-től dr. Gál Kelemen (Wesselényi Miklós u. 20. sz.) nevére küldeni sziveskedjenek.

Iszlóban a kántor-tanítói állás üresedésben van. Az állás javadalmak lakás, 200 kor. értékű kepe a hívektől és 750 kor. államsegély a tanításért.

A Dávid-Ferencz-egylet *kereszturkőri* főkköre tagjai tagsági díjainak Gereb Zsigmond egyleti pénztáros urhoz való befizetésére tisztelettel felkéretnek. — Olvastuk s vegyük hát szívünkre az Unitár. Közlöny szerkesztőségének a Közlöny közelebbi számában tett ezen felhívását: „Az egyleti életnek is van egy kis sötét fellege. — A tagok hátrálék tartozása. — Ez is eloszlatható. — Ezért egy nagyon komoly kéréssem van az Egylet tagjaihoz . . . embereljék meg magukat s tisztázzák tartozásaikat, mert az egyleti tagságnak csak így van értéke! . . . Mi is azt mondjuk, a tagoknak vannak jogaik, vannak kötelességeik. — Hogy az előbbieket élvezhessük, az utóbbiakat se feledjük! Az elnökség.

A torda-aranyoskőri Dávid-Ferencz egylet közelebbi felolvasó ülését május 20-án Bágyonban tartotta. Népes és érdekes volt. Mindenki meggyőződött, hogy ilyen ülések folytatása rendkívül szükséges és a mi fő lehetséges is.

A templomi istentisztelettel kezdett ünnepélyen a bágyoni dalkör Csépp Lajos kántor-tanító vezetése alatt több énekot mutatott be. Egyházi beszédet Németh István torockói lelkész tartott. Az állam és egyház közötti viszonyból kifolyólag ez utóbbi feladatát korszerűen rajzolta le. Csegezi László esperes tiszteletbeli elnök ur rendkívüli ügyet megnyitójával esetelte az egylet hivatását a vallási és társadalmi élet mezején. Könnyezésig megható volt Biró Lajos várfalvi lelkész emlékbeszéde Simó János néhai alelnök felett, Mintha Simó János tette-buzdító szelleme lelkesítette volna Belényesi Vilma és Solymosi Emilia kisaszonyokat is gyönyörű szavallataikban. Előbbi „Látta a keresztet“ Murányi F. Sándortól, utóbbi „Judás“ Várad Antalól című költeményeket szavaltak. A szép, iskolázott hang a Solymosi k. a. szavallatában feltűnt, méltán kapott zajos tapsokat. Azután Adorján Domokos olvasta fel „Anóka munkaköre egyházunkban“ című értekezését, melynek minden szava az unitárius nők szívéhez szólt. Végül Csegezi Mihály táblabíró elnök ur zárta be az ülést az ő meghatóan szép beszédével, mely a gyermekkori édes emlékek felújulásánál úgy tünteti fel őt, mint királyi papot, kí egyházáért és vallásáért példásan lelkesül és minket is lelkesíté.

Öreg esperesünk vendégszeretetéit élvezvén azzal az elhatározással távoztunk: folytatása következik. — th.

Dávid-Ferencz-egylet ifjusági köre. Az Unitárius Közlöny júniusi számában rövid megemlékezés történt a Dávid-Ferencz-Egylet ifjusági köre első rendes közgyűlésének a lefolyásáról. Most, midőn ifjusági körünk évzáró közgyűléséről akarok beszámolni, szükségesnek és helyén valónak tartom a kör rövid, de munkás életének hű képét nyújtani. Nem árt, ha tudják, hogy sz ifjuság is tud a szép, nemes és vallásos eszmékért lelkesülni, a jelenlegi társadalmi és életviszonyok között. Jólesik mondanom, hogy végre-valahára sikerült elérnünk egy nemes czélt akkor, a midőn a vallás-erkölcsi szent eszméknek és az egymás iránti szeretetnek ápolását, ébrentartását irván zászlónkra, a szív nemesítését, az ész művelését, a megingott erkölcsi és vallásos érzés fejlesztését tűzvén ki magunk elébe, a már annyi sikerrel és oly szép eredménnyel működött Dávid-Ferencz-Egylet védő szárnyai alatt a „Dávid-Ferencz-Egylet Ifjusági Köre“ czimmal egyletté alakultunk. Rég éreztük ennek hiányát; hogy végre ohajunk teljesült — nagy része van benne nagytiszteletű Boros György theologiai

dekán urnak, — Fogadja buzgó közreműködéséért alázatos köszönetünk őszinte nyilvánítását.

A megalakulás eszméjét az 1900. április 29-ére összehívott ifjúsági közgyűlésen vetették fel, hol tetszésre és pártolásra találva, körülbelül 60 taggal meg is alakultunk, nagytiszteletu Boros György theol. dekán úr védnöksége alatt Küzdve ugyan a kezdet nehézségeivel, de egyszersmind szerencsésen túl haladva azon, tartottunk 3 rendes és 1 rendkívüli közgyűlést, 5 választmányi gyűlést, megalkottuk alapszabályainkat, melyet anyaegyletünk választmánya jóváhagyott; rendes közgyűléseinken körünk nemes czéljával összevágó szép felolvasások és szavaltatok tartattak: a munkásság szépen megindult, Ez a szép munkásság volt látható a f. évi június 20-án megtartott sikerült évrő közgyűlésen is. — Ezzel a rövid munkálkodás még rövidebb időre félbeszakadt, a mennyiben a nyári 2 hónapra körünk tagjainak legnagyobb része vidékre távozott, hogy új erőt és kitartást gyűjtsön a megkezdett nemes munka sikeres folytatásáa. — Nem hagyható említés nélkül, hogy Gálffi Zsigmond egyleti titkárunk az évrő közgyűlésen állásáról lemondván bucsuzott körünkől, mivel időközben a püspök úr ő méltósága pappá nevezte ki s így székhelyünkről távoznia kell; fogadja buzgó titkárunk e helyen is őszinte köszönetünk és elismerésünk nyilvánítását önzetlen, odaadó munkásságáért, melyet ugy a megalakulás körül, mint azután is körünk érdekében kifejtett.

Ezeket voltam bátor körünk szerény életéből elmondani. Mi bizvást reméljük, hogy új egyletünk kitartással, a munkásságban megerősödvé, magasztos czélját, tagjainak, társadalomnak, egyházunknak és Istennek dicsőségére sikerrel fogja elérni s feladatát teljesíteni. K ö l t ő G á b o r ifj. köri jegyző.

Az Udvarhelyköri fiók-egyletből. Az Udvarhelyköri Dávid-Ferencz f. egylet tavaszi rendes közgyűlését már évek óta mindig Urnapján tartotta. Nem azért, hogy a nép között ezen napról elterjesztett babonás meséket — mint a szövő asszony s a szántó ember megkövülése stb. — sanctionálja, vagy a népnek ünneplésre hajlandóságát még fokozza, hanem azért, mert e napon csalhatatlanul mindig nagy közönséget gyűjt össze, a mely előtt kifejtetheti, hogy a napok között nincsen tulajdonképpen semmi különbség, hogy minden nap az Urnak napja, a melyen Isten dicsőségére s az emberek boldogítására valamit tehetünk. Az egylet az idén sem csalódott számításában. Karácsonfalván, melynek hat nap múlva Majláth püspök is vendége lesz, Urnapján óriási közönségnek hirdethette az Unitárismus egyszerű, tiszta és keresetlen igéit. Faradhatatlan buzgó elnökünk által nagy gonddal összeállított program, a melyben ész és sziv egyaránt megtalálta táplálékát, az egyes közreműködők tudása, készlettsége és odaadó buzgósa, valamint a két Homoród vidékéről összesereglett férfi és női közönség akkora fényt kölcsönzött ez ünnepélynek, hogy a hasouló ünnepélyek között ennél szebbre és sikerültebbre alig emlékezünk. Bizonyára nagy szolgálatot tett e község vegyes vallású lakói között az unitárismusnak, most a Majláth körútja előtt. Ez az ünnepély a maga nagy méreteivel, szépségével és tartalmasságával akárhová is beillett volna. Es ez szolgáljon buzdításul az egylet vezetőinek arra nézve, hogy jövőre Sz.-Udvarhelyet is vegyék figyelembe a vándorgyűlések helyének megállapításánál.

Az egyes szereplőket csaknem kivétel nélkül szeretném megdicsérni azért az igyekezetért, a melylyel több mint négy órán keresztül újabb és újabb tárgyat adtak az intelligens közönség feszült érdeklődésének s azt folyton ébren tartották. Az ünnepélyes részt a Benczédi Mózes — ez a csupa lélekből álló tanító — ügyes és szakavatott vezetése alatt álló karácsonyfalvi dalkör nyitotta meg precíz énekével. Azután Kovács Imre Csel. 10 r. 35 v. alapján mondott egy tiszta, világos és igazsággal teljes alkalomszerű beszédet, kiváló tapintattal mutogatva, hogy a kereszténység igazságainak egyik felekezet sem lehet kizárolagos tulajdonosa, hogy ezek az igazságok, nem az egyházak dogmaiban, zsinati

határozatokban vannak letéve; hanem a Jézus hamisítatlan tanításaiban, a melyek az emberrel, a korrall, a tudománynyal soha ellenkezésbe nem jöhetnek. Altalános mély hatást gyakorolt ez a szónoki hévvel előadott szép beszéd, a melynek minden mondata egy-egy igazságot fejezett ki s a mely igen kedvezően hangolta a gyülekezetet a továbbiak iránt. Sándor Gergely (derzsi) elnök megnyitója méltán sorakozik azon megnyitói mellé, a melyek gyűléseinknek mindig egyik fénypontját teszik. Tarcsafalvi Albert ez alkalomra leszállott pegazusáról s „Imádkozzál és dolgozzál“ czim alatt Zoltán fiához intézett levél alakjában mondott el sok szép és okos dolgot az ő tudásának tárházából költői ihlettel. Lélekből szólott s a forma közetlenségével a lelkeket megtalálta. Reméljük, hogy e szép felolvasásával az „Unitár. Közlöny“ olvasói minél előbb egészen megismerkednek. Szavalt még derzsi Sándor Gergelyné a töle már megszokott gyakorlatossággal és végül Demeter Dénes egy pár ez alkalomra irt sikerült költeményét olvasta fel. Az ima és egyh. beszéd között, valamint, azután minden felolvasásra vagy szavallatra Kis Ilona, Kisgyörgy Berta kússzonyok, Ajtai János és Ürmösi Károly lelkészeknek most szóló, majd duett és quartett éneke következett különféle változatokban.

Az ünnepélyes rész befejeze után Vári Albert titkár olvasta fel a választmány jelentését, a melyből örömmel értesült agyülés arról, hogy a Pallas Lexikon és „Magyarország története“ megvétetett az egyleti könyvtár részére s az óra is kitűztetett; hogy a választmány kiegészítette magát nőtagokkal megválasztván alelnöknek: Egyed Ferenczné, vál. tagoknak pedig Kisgyörgy Sándorné, Máthé Jánosné, özv. Dimény Sándorné, derzsi Sándor Gergelyné, és Péterfi Áronné urasszonyokat; hogy az egyletünket megillető 9 missziói lap példányra 9 szórványban lakó hívünk kijelöltetett stb. Végül elfogadtatt az az indítvány, hogy a „Tanítók háza“ javára kiadandó br. Eötvös munkáira fizessen elő f. egyletünk is. A gyűlés bezárását követő közebed a legvidámabb hangulatban folyt le, a melyen szellemesnél szellemesebb köszöntők hangzottak el. Ez alkalommal 4 új taggal szaporodtunk.

— i. —

A Dávid-Ferencz-egylet pénztárába f. é. május hó 22-től junius 25-ig rendes tagsági dílat fizettek: Mikó Imre, Mikó Imréné, Ejszaki Károly, Macskási Lajosné, Özv. Nick Antalné, Orbók Ferencz, Müller Gyula, Fekete Gyula, Magyar Mihály, Dr. Bálint Gábor, Molnár Sándor, Pongrácz Lajos. Mózes András, Mina János, Magyar Géza, Pataki Istvánné, Inczeffi Tamás, Kővári Mihály, Perédi József, Sárdi Lőrincz, Vécsei Sámuel, Ulár Pál, Csifó Salamon Kolozsvár 1900-ra, Siklódi István Brassó 98—99-re.

Előfizetői díjat fizettek: Zádor Gézáné, Nőképezde növendékei, Szekula Ákos Kolozsvár, Orbok Lajos Héjjasfalva 1900-ra.

A felső-fehérvári flók-egylet pénztárába fiztettek: Katona Nárton Alsó-Rákos, Czirmai Lajos, Felső-Rákos, 1899-re Bedő Ferencz Boros-Jenő 98—99-re, Ferenczi Lajos, Ferenczi Lajosné, Czirmai Lajos Felső-Rákos, Gelei Vilmos, Gál Pál, Gál Pálné, Ozsvát Gáborné Ürmös, Zechmaster Ilona Ürmös, Gelei Vilmosné Ágostonfalva 1900-ra. A székely-kereszturkői fiok-egylet pénztárába fizettek: Geréb Sándor A.-Boldogasszonyfalva 1899—900-ra, Geréb Zsigmond Fiafalva 1900-ra.

Kolozsvár, 1900. jun. 25-én.

Gálfi Lőrincz
pénztárnok.

Szerkesztői üzenet. Sz. A. Vadad. Igazi gyűnyörűséggel olvastuk el értekezését, a mely felolvasásnak készült ugyan, de nyugodtan soroztuk be a Helyzetünk és jövőnk cikksorozatba. A hallgatósággal való közvetlen érintkezés nyomait töröltük s így törölnünk kellett azokat a subjectiv mozzanatokat is, a melyeknek magyarázatát özvegyi napjai adják. Ha „azok az özvegyi bús napok“ ilyen becses „álmokra“ adnak alkalmat, ilyen nemes gon-

dolatokat sugalmaznak, akkor valódi philosophus nyugalommal s az istenben vetett mély hittel telnek napjai. De vajjon nem sötéten lát-e az özvegyi fátylon át, midőn ezeket álmoknak látja? Mi kívánjuk, hogy ilyen álmokat gyakran álmódjék s azok teljesedjenek be kívánsága szerint. Kerese fel gyakrabban közlönyünket, hogy válják az álmai megfajtójévé. — Egy székely. Vadrózsáit addig nem vehetjük tekintetbe, a míg nevét a szerkesztőséggel nem közli. — V. A. Kénos. Boros György neve az utolsó szám első lapján sajtó-hibábából került czikked címe után. Köszönet a tudósításért, de jövőre lehetőleg röviden, mert kevés a hely. — F. J. Iszló. Pályázati hirdetéseket lapunk csak az egyházi főhátságtól szokott közölni.

TARTALOM: A lelkészi hivatásról. Szász András. 194. l. — Az ifjusági színi előadásokról. Ürmösi Sándor. 206. l. — Székely dolgok. Egy öreg székely. 208. l. — Gazdálkodjék e a lelkész. Ürmösi Sándor. 210. l. — Az E. K. Tanácsból. 212. l. — Régi dolgok. 214. l. — Vadrózsák a székelyföldről. 214. l. — Irodalom. 216. l. — Egyházi és iskolai mozgalmak. 316 l. — Egyleti élet és munkásság. 221. l.

M. Á. V. ERDÉLYRÉSZI FŐ- ÉS MELLÉKVONALAINAK MEHETRENDJE.

Sz. 830	Gy. 155	Sz. 545	Gy. 915	ind.	Budapest k. p. u.	é. r. k.	Sz. 710	Gy. 750	Gy. 150	Sz. 620
" 1121	" 349	" 902	" 1112	é. r. k.		ind.	" 337	" 539	" 1144	" 335
" 1131	" 356	" 927	" 1119	ind.	Szolnok	é. r. k.	" 322	" 532	" 1136	" 325
" 133	" 521	" 1133	" 1247	é. r. k.		ind.	" 119	" 403	" 1006	" 134
" 200	" 528	" 1153	" 1255	ind.	Püspök-Ladány	é. r. k.	" 1254	" 356	" 959	" 112
" 342	" 639	" 148	" 211	é. r. k.		ind.	" 1104	" 238	" 843	" 1136
" 358	" 1216	" 206	" 218	ind.	Nagy-Várad	é. r. k.	" 1044	" 231	Sz 1117	Gy. 357
" 631	" 216	" 453	" 416	é. r. k.	Csucsá	ind.	" 837	" 1252	" 919	" 215
" 833	" 350	" 659	" 555	é. r. k.		ind.	" 613	" 1101	" 700	" 1232
" 850	" 420	V. 830	" 611	ind.	Kolozsvár	é. r. k.	V. 524	Sz 1046	" 645	" 1207
" 1014	" 553	" 1029	" 726	é. r. k.		ind.	" 346	" 924	" 518	" 1030
" 1018	" 556	" 1041	" 727	ind.	Ar-Gyéres	é. r. k.	" 340	" 923	" 512	" 1024
" 432	" 1122	—	" 1030	é. r. k.		ind.	" 1225	" 543	—	" 530
" 543	" 1225	—	" 530	ind.	M.-Vásárhely	é. r. k.	" 534	" 1122	—	—
" 1132	" 732	V. 1246	" 832	é. r. k.		ind.	" 207	" 806	" 338	" 845
" 1224	Gy. 200	" 143	" 837	ind.	Tövis	é. r. k.	" 142	" 800	" 302	" 318
" 201	" 105	" 333	" 943	é. r. k.		ind.	" 1150	" 659	" 125	" 216
" 340	" 208	" 527	" 1053	é. r. k.	Segesvár	ind.	" 945	" 549	" 1140	" 174
" 620	" 620	—	" 159	é. r. k.	Sz.-Üdvarhely	ind.	" 715	" 300	—	—
" 403	" 229	V. 608	" 1114	é. r. k.	Héjasfalva	ind.	" 913	" 529	" 1117	" 1254
" 613	—	" 832	" 1258	é. r. k.	Ágostonfalva	ind.	" 703	" 350	" 922	—
" 800	" 507	" 1025	" 209	é. r. k.	Brassó	ind.	" 508	" 245	" 748	" 1026
" 137	" 853	—	" 650	é. r. k.		ind.	—	" 1022	" 227	" 227
—	—	—	" 1022	ind.	K.-Vásárhely	é. r. k.	—	" 650	—	—
—	" 514	—	" 219	ind.		é. r. k.	—	" 218	—	" 1014
—	" 626	—	" 331	é. r. k.	Predeal	ind.	—	" 112	—	" 912

Gy. = Gyorsvonat. Sz. = Személyvonat. V. = Vegyesvonat.

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.